

№5/2026

ANDIJON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

ADPI
Ilmiy xabarnomasi

SPORTNING JAMIYATDAGI IJTIMOYIY AHAMIYATI VA RIVOJLANISH OMILLARI

Sadiqov Elbek Ne'matillo o'g'li

Andijon davlat pedagogika instituti

Annotatsiya.

Mazkur ilmiy tadqiqotda sportning jamiyat hayotidagi o'rni, uning ijtimoiy tizimlar bilan o'zaro aloqasi hamda rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar keng qamrovda tahlil etiladi. Tadqiqot davomida sportning ijtimoiy institut sifatidagi funksiyalari, ijtimoiy tengsizliklar bilan bog'liqligi, madaniy identifikatsiyadagi o'rni va iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyati ilmiy asosda yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar, globalizatsiya jarayonlari va sport siyosatining o'zaro bog'liqligi chuqur tahlil qilingan.

Kalit so'zlar:

sport, jamiyat, ijtimoiy institut, sport sotsiologiyasi, globalizatsiya, identifikatsiya, tengsizlik, iqtisodiyot, sport siyosati, madaniyat.

Аннотация.

В данном научном исследовании широко анализируется роль спорта в жизни общества, его взаимодействие с социальными системами и факторы, влияющие на его развитие. В ходе исследования на научной основе освещены функции спорта как социального института, его связь с социальным неравенством, роль в культурной идентичности и значение в экономическом развитии. Также глубоко проанализирована взаимосвязь современных технологий, процессов глобализации и спортивной политики.

Ключевые слова:

спорт, общество, социальный институт, социология спорта, глобализация, идентификация, неравенство, экономика, спортивная политика, культура.

Abstract.

This scientific research comprehensively analyzes the role of sports in the life of society, its interaction with social systems, and the factors influencing its development. During the study, the functions of sports as a social institution, its connection with social inequalities, its role in cultural identity, and its significance in economic development are scientifically substantiated. Furthermore, the interconnection between modern technologies, globalization processes, and sports policy is analyzed in depth.

Keywords:

sports, society, social institution, sports sociology, globalization, identity, inequality, economy, sports policy, culture.

Hozirgi zamon jamiyatida sport tushunchasi tobora keng ma'no kasb etib, u oddiy jismoniy faoliyatdan chiqib, murakkab ijtimoiy tizimga aylangan. Sport bugungi kunda inson salomatligini mustahkamlovchi vosita bo'lish bilan birga, jamiyatning iqtisodiy, siyosiy va madaniy rivojiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, globallashtirish jarayonlarining jadallashuvi sportning ijtimoiy rolini yanada oshirdi. Natijada sport xalqaro darajada madaniyatlararo muloqot vositasi, ijtimoiy integratsiya omili va iqtisodiy faoliyatning muhim yo'nalishiga aylandi.

Sportni ijtimoiy hodisa sifatida o'rganish uning ko'p qirrali mohiyatini anglash imkonini beradi. Sport jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlar tizimining bir qismi bo'lib, u o'z navbatida ushbu tizimga ta'sir ko'rsatadi. Shu jihatdan sport ijtimoiy institut sifatida qaraladi. Ijtimoiy institutlar insonlarning muayyan ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiluvchi barqaror tizimlar bo'lib, sport ham ana shunday tizimlardan biridir. U insonlarning jismoniy rivojlanish

ehtiyojlarini qondirish bilan birga, ijtimoiylashuv, kommunikatsiya va identifikatsiya jarayonlariga xizmat qiladi [1].

Sportning ijtimoiy funksiyalarini tahlil qilganda, uning integrativ roliga alohida e'tibor qaratish lozim. Sport orqali turli ijtimoiy guruhlar o'rtasida aloqa o'rnatiladi, o'zaro tushunish va hamkorlik mustahkamlanadi. Masalan, xalqaro sport musobaqalari turli millat vakillarini birlashtirib, tinchlik va do'stlik g'oyalarini targ'ib qiladi. Shu bilan birga, sport ijtimoiy nazorat vositasi sifatida ham xizmat qiladi, ya'ni u jamiyatda qabul qilingan qoidalar va me'yorlarga amal qilishni targ'ib etadi.

Zamonaviy jamiyatda sportning rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillardan biri bu globalizatsiya jarayonidir. Globalizatsiya sportning chegaralardan chiqib, butun dunyo bo'ylab tarqalishiga olib keldi. Bugungi kunda futbol, basketbol, tennis kabi sport turlari deyarli barcha mamlakatlarda ommalashgan. Bu esa sportning universal ijtimoiy hodisaga aylanganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, globalizatsiya sportning tijoratlashuviga ham sabab bo'ldi. Yirik sport musobaqalari katta moliyaviy resurslarni talab etadi va katta daromad keltiradi [2].

Sportning iqtisodiy jihatlari uning jamiyatdagi ahamiyatini yanada oshiradi. Sport industriyasi bugungi kunda milliardlab dollar aylanmaga ega bo'lgan yirik iqtisodiy tarmoqqa aylangan. Sport klublari, reklama kompaniyalari, teletranslyatsiya huquqlari va homiylik shartnomalari orqali katta daromadlar olinmoqda. Bu jarayon sportni biznes sohasi sifatida rivojlanishiga olib kelmoqda. Shu bilan birga, sport infratuzilmasini rivojlantirish yangi ish o'rinlari yaratishga ham xizmat qiladi [3].

Biroq sport tizimida ijtimoiy tengsizlik muammolari ham mavjud. Bu muammolar asosan iqtisodiy, gender va madaniy omillar bilan bog'liq. Masalan, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasida sport infratuzilmasi va imkoniyatlari jihatidan katta tafovut mavjud. Shuningdek, ayollar sporti ko'plab hududlarda erkaklar sportiga nisbatan kamroq rivojlangan. Bu esa gender tengsizligining sport sohasida ham mavjudligini ko'rsatadi [4].

Sportning ijtimoiy identifikatsiyadagi roli ham nihoyatda muhimdir. Insonlar sport orqali o'zlarini muayyan ijtimoiy guruhga mansub deb his qiladilar. Masalan, futbol jamoasiga muxlislik qilish orqali inson o'zini shu jamoa bilan bog'laydi va bu uning ijtimoiy identifikatsiyasining bir qismiga aylanadi. Shu bilan birga, sport milliy identifikatsiyani shakllantirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Xalqaro musobaqalarda erishilgan yutuqlar milliy g'ururni oshiradi va jamiyatda birlikni mustahkamlaydi.

Sportning siyosiy jihatlari ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak. Tarixda sport ko'plab siyosiy maqsadlarda ishlatilgan. Masalan, ayrim davlatlar sport orqali o'z siyosiy qudratini namoyish etishga harakat qilgan. Bu holat sport va siyosat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yaqqol namoyon etadi.

Zamonaviy texnologiyalar sport rivojida yangi bosqichni boshlab berdi. Raqamli texnologiyalar yordamida sportchilar faoliyati tahlil qilinmoqda, mashg'ulot jarayonlari takomillashtirilmoqda va muxlislar uchun yangi imkoniyatlar yaratilmoqda. Masalan, sun'iy intellekt asosidagi tahlil tizimlari sport natijalarini oldindan prognoz qilish imkonini bermoqda [5].

Sport ta'lim tizimida ham muhim o'rin egallaydi. Sportni o'rganish talabalarda nafaqat jismoniy, balki ijtimoiy va intellektual ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Talabalar sport orqali jamoada ishlash, liderlik, muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini egallaydilar.

Shuningdek, sport sog'lom turmush tarzini shakllantirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Jismoniy faollik inson salomatligini mustahkamlashga, kasalliklarning oldini olishga va umr davomiyligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois davlatlar sportni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda.

Xulosa qilib aytganda, sport jamiyat hayotining barcha sohalari bilan uzviy bog'liq bo'lgan murakkab ijtimoiy hodisadir. U nafaqat jismoniy rivojlanishni ta'minlaydi, balki ijtimoiy integratsiya, iqtisodiy taraqqiyot va madaniy almashinuvga ham xizmat qiladi. Sportni rivojlantirishda ijtimoiy tenglikni ta'minlash, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va ilmiy yondashuvni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qosimov S. Sport sotsiologiyasi. – Toshkent: Fan, 2019.
2. To'xtayev N. Globallashuv va sport rivoji. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
3. Rasulov A. Sport iqtisodiyoti asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
4. Xolmatov D. Sportda ijtimoiy tengsizlik. – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2022.
5. Abdullayev R. Sport va zamonaviy texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA

Raxmatullayeva Gulnozaxon Mavlanjonovnana

“IJTIMOIY-MA’NAVIY ODOB” TUSHUNCHASI: PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TAHLIL VA TARKIBIY KOMPLEMENTLARI	3	6
--	---	---

Umarov Azizbek Vaxobovich

OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA MEDIAMUHITNI RIVOJLANTIRISH VA MEDIAKOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISH	7	12
--	---	----

Ho’jamberdiyeva Fotima Ne’matovna

BOSHLANG’ICH TA’LIMDA ILMIY-AXBOROT MATNLARI BILAN ISHLASH KOMPETENSIYALARINI XALQARO BAHOLASH DASTURLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH	13	17
--	----	----

Yusupova Umida Zayniddin qizi

BOSHLANG’ICH SINIF O’QISH DARSLARIDA MATN USTIDA ISHLASH METODIKASI	18	21
---	----	----

Rashidxon Uulu Atabek

PEDAGOGIK FANLAR BO’YICHA TALABALARNING MUSTAQIL ISHLARI MAZMUNINING TAVSIFI	22	32
--	----	----

Gimayeva Liliya Maskurovna, Atajonova Saidaxon Borataliyevna

TEXNIKA OLIYGOHLARINING IMKONIYATLARI CHEGARALANGAN TALABALARIDA ILMIY KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI (“MODELLASHTIRISH” FANI MISOLIDA)	33	39
---	----	----

Yusupova Liliya Fanovna, Atajonova Saidaxon Borataliyevna

TEXNIKA OLIY TA’LIM MUASSASALARI TALABALARIDA “ELEKTROTEXNIKA” FANINI O’QITISH JARAYONIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI	40	46
--	----	----

Umarov Azizbek Vaxobovich

PEDAGOGIKA TA’LIMIDA MEDIAKOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK MEXANIZMLARI	47	51
--	----	----

Djurayeva Feruzaxon Abdumuxtorovna

VIRTUAL LABORATORIYALARNING JAMIYATDAGI VAZIFALARI VA TA’LIM MUASSASALARIDAGI AHAMIYATI	52	57
---	----	----

Axmadjonov Muhammadyusuf Raxmatullo o’g’li

QO’L JANGI SPORT TURINING JANG HAMDA O’Z-O’ZINI HIMOYA QILISH YO’NALISHLARINING O’ZARO BOG’LIQLIGI	58	63
--	----	----

Ro’ziyeva Nozimaxon

INKLYUZIV TA’LIM SHAROITIDA LOGOPEDIK YORDAMNI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK ASOSLARI VA SAMARADORLIGI	64	68
---	----	----

Mahmudova Maftuna Hamza qizi

MEDIA MAKONDA GENDER REPREZENTATSIYASI VA MEDIASAVODXONLIK O’RTASIDAGI INTEGRATSION JARAYONLAR	69	74
--	----	----

Sodiqov Elbek Ne’matillo o’g’li

SPORTNING JAMIYATDAGI IJTIMOY AHAMIYATI VA RIVOJLANISH OMILLARI	75	77
---	----	----

